

ÜNİVERSİTELERDE BOŞ ZAMAN ETKİNLİKLERİNİN DOĞAL HAYATI KORUMAYA YÖNLENDİRİLMESİ

DOÇ.DR. UĞUR DEMİRAY*

ABSTRACT

INTEGRATING STRATEGIES FOR MASS DISTANCE EDUCATION TO PROTECT NATURAL LIFE IN LEISURE
In this study the role and importance of the universities in the social life of university students, academic and administrative personnel was examined. The ability of the university in forming public opinion and the specific aspects of this ability in protecting natural life was noted. The importance of utilizing leisure time of university students, especially distance education, was emphasized.

Uğur Demiray, Associate Professor, Faculty of Open Education, Eskişehir, TURKEY.

GİRİŞ

Bilindiği gibi üniversiter kuruluşlar; içerisinde buldukları topluma, daha ötesi tüm insanlığa yön verici, toplumu bilimsel, teknolojik ve toplumsal gelişmelere itici, bir başka açıdan bakılırsa onları bu gelişmelere çekici olarak nitelendirilen motor konumundaki kurumsallaşmış yapılardır. Bu yapı içerisinde yer alan; öğrenciden öğretim elemanına, işçiden memura, hata bu yelpaze içerisinde oluşturulan merkez, kulüp ve dernekler çalışanları da dahil herkes, üniversitelerin çok boyutlu çalışmalarında destekleyici görev alırlar. Kimileri bu çalışmaları sadece ve sadece "görev" gibi görürken, kimileri de bu görevlerinde görevin ötesinde şu ya da bu ölçüde kişisel bir doyum da elde edebilirler.

İşte bu yapı içerisinde, toplumun gelişmişliği ile koşut olarak yol alan bilim de, ancak uluslaşma sürecini tamamlamış toplumlarda, toplumsal ve kültürel yapıyı etkileyen önemli bir kurumsal öge olarak yer alır.

Bilim kurumları olarak üniversiteler, Yunan ve Roma öğretim felsefelerine kadar uzanan derin bir tarihsel geçmişe sahiptirler (Janne 1973: 5). Bilimsel çalışmalar ve örgütlenmeler, toplumdaki işlevlerini sanayi öncesi dönemlerde dini kurum yapıları içerisinde sürdürmüşlerdir. Günümüz üniversite anlayışı ise sanayi devrimi sonrasında Almanya, İngiltere ve Fransa gibi ülkelerde yapılandırılmıştır (Janne 1973: 11). Sanayi devrimi sonrasında, bilim ve teknolojinin giderek toplumsal ve kültürel yaşamda önem kazanmasıyla üniversite anlayışı ve üniversiter kuruluşlar gelişmiş günümüz üniversitelerinin çekirdek yapısını oluşturmuştur.

Günümüz toplumlarında devingen toplumsal iletişim ortamında en önemli belirleyici öge olarak yerini alan üniversiteler, toplumların sosyo-ekonomik durum ve buna bağlı tüm değerleri içeren sistemler durumuna ulaşmışlardır. Gelişmişlik düzeyi farklılıklarına göre ve toplumdan topluma çeşitlilik gösteren bu değerler; bir yandan toplumların

değerlerini öte yandan da gereksinme duyulan bu değerleri farklı kılmaktadır. Bu farklılıklara karşın tüm toplumlarda ortak olan özellik gelişme, nüfus artışı, kentleşme gibi nedenlerle açıklanabilecek değerlerin (özellikle az gelişmiş toplumlardaki çarpık) biçimindeki işleyişi ortadadır.

Hızlı bir değişim süreci; toplumsal gereksinmelerin karşılanması karşısında, birer toplumsal kurum olan üniversitelerden beklentiler; her geçen gün daha da artmaktadır. Bu beklentilerin başında artan **eğitilme gereksinmesi**, eğitimin de uzmanlığa yöneltilmesi, yaygınlaştırılması, konuları gelmektedir. Öte yandan bilimin ilerlemesi, yeni bilim dalları ile yeni alanların gelişmesini birinci planda tutmayı yeğleyen bilim adamlarının, toplumsal gelişmelerle amında ilgilenmelerinin de kaçınılmazlığı ortadadır.

Böylesi çok yönlü işlevleri yüklenmesi istenen üniversitelerin, kendisinden beklenenleri yerine getirebilmesi için, aşması gereken sorunlar bir o kadar da fazladır. Bu sorunlar ekonomik, altyapı eksiklikleri, nicel ve nitelik açıdan öğretim elemanı yetersizliği, yasal düzenlemeler, baskı grupları ve kapasite üstü hizmet beklentileri şeklinde sıralanabilir.

Ülkemizdeki üniversitelerin

* Doç.Dr. Uğur Demiray, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi'nde öğretim üyesidir.

toplumsal ortam içerisindeki konularına bakıldığında, genel olarak yukarıdaki sorunlardan soyutlanamayacağı, buna ek olarak gelişmekte olan toplum görünümü ile toplumsal kültürümüzden kaynaklanan özgün sorunlarla uğraşması zorunluluğu görülmektedir.

Özellikle günümüz üniversitelerimizin içinde bulunduğu durum, toplumsal gereksinimler açısından, üniversitelerden beklenen önemli hizmetin yükseköğrenim talebini karşılaması olduğu bilinmektedir. Oysa geleneksel öğretim yöntemine bağlı sistemimizde, sınırlı kapasiteye sahip üniversitelerimizin bu talebi karşılamada, mekan, eleman, öğretim üyesi ve benzeri sınırlılıklar nedeniyle soruna çözüm getiremeyeceği gözler önündedir. Ancak bu talebin bir bölümü, 1982 yılından beri 2547 sayılı kanun, 41 sayılı kanun hükmündeki kararname ile uygulaması tüm üniversitelere verilen şimdilik sadece Anadolu Üniversitesi tarafından kitle iletişim araçlarının devreye sokularak uygulanan uzaktan öğretim, eşdeyişle yaygın öğretim yöntemiyle karşılanmıştır. Eğitim alanlarının çeşitlenmesiyle bu talep çözümlenebilir bir sorundur. Ancak gelin görün ki; üniversitelerimiz, bugün bu sorunlarla gereğinden fazla zaman harcamaktadır. Oysa üniversitelerin çözüm bekleyen bir yığın sorun karşısındaki bu çabaları yeterli olamamaktadır.

Bugün toplumsal yaşamımız içerisinde üniversite ortamı, öğretim elemanı öğrenci ve diğer çalışanlarıyla birlikte yaklaşık yarım milyonu aşkın bir kitleye sahiptir. Bu geniş aile bir başka ifadeyle, toplam nüfusumuzun yüzde birine eşittir. Yaklaşık yarım milyon üyesi bulunan bu yükseköğretim kurumu ailesinin yaklaşık üçyüz bini örgün eğitim, ikiyüzelli binini ise yaygın eğitim gören üniversite gençliği, on dört - on beşbinini öğretim elemanları, yirmi beşbin do-

layında da üniversite çalışanları oluşturmaktadır.

Bu aile üyeleri, az önce de sözü edildiği gibi iş ya da ders dışı zamanlarında, bünyesinde bulunan bazı örgütsel yapılarla, gerek görev gerekse de insanca doyum elde edebilmek için şu ya da bu ölçüde karşı karşıya gelmektedir. Bu örgütsel yapılardan bazıları; seminer, konferans, panel gibi bilimsel etkinlikler, sinema, tiyatro, havacılık, fotoğraf, karikatür, el becerileri geliştirme, sportif çalışmalar, dağcılık çalışmaları, kantin ya da izlenince salonları gibi iletişim ortamları, mediko-sosyal merkezler, çay-balo, gece toplantıları ve son yıllarda yaygınlaşan doğa kulüpleri şeklinde sıralanabilir.

İşte böylesi sosyo-kültür etkinlikleri içeren ortamlar, hemen her konuda öncelikle üniversite ailesine seslenebilecek, kamuoyu oluşturabilecek ortamlar olarak nitelendirilebilir. Öte yandan bu etkinliklerden bazılarına sadece vatandaşlar ile ilgili alanlardaki kişilerin ve basın da katılabileceği düşünülürken, herhangi bir konuda oluşturulmak istenen kamuoyu uğraşmaları, iletilmek istenen mesajların net olması halinde hedefe ulaşmada ortam bulmuş olabilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde, üniversite ortamının istenilen konuda, kamuoyu oluşturma etkinliğinin sergilenebileceği en uygun ortamlar olarak nitelendirilmesi düşünülebilir.

Buna ek olarak üniversitelerin, farklı farklı da olsa bir bölümünün sahip olduğu bazı teknik olanaklar gözönüne alınırsa kamuoyu oluşturmadaki etkin konumu, konunun gereği kuruluşlarla da işbirliği yapması halinde daha da güçlü olacağı kuşku götürmez. Ancak ne var ki; burada vazgeçilemeyecek bazı önemli noktalar vardır. Bunlar:

a) Kamuoyu oluşturulması istenen konunun çok net belirlenmesi.

b) Kamuoyu oluşturulması istenen toplum kesiminin eşdeyişle hedef kitlenin çok iyi belirlenmesi.

c) Kamuoyu oluşturma sürecinde kullanılacak yöntem, araç-gereç ve oluşturulacak iletişim ortamı.

d) Zamanlama.

Bu noktalar biraz daha açıldığında kuşkusuz birinin diğerine üstünlüğü, ya da birbirinden ayrıştı düşünülmesi söz konusu değildir. Aksine her bir nokta belli bir öneme sahip ve birbiri ile mutlak eşgüdümü gerektirmektedir.

Kamuoyu yaratmada zamanlama, konunun güncelliği, önemi, hedef kitleye ulaşabilme, kitleden yansımaya (besleyici yankıyı) alma, mesajı yeniden kodlama, iletişim sürecinin tamamlanması açısından önemlidir. Yine kamuoyu oluşturma sürecinde kullanılan iletişim araçlarının da zamanlama ile çok yakın ilişkisi bulunmaktadır.

Kamuoyu oluşturmada zamanlama, hedef kitlenin konuya ayırabileceği zaman açısından da kuşkusuz ayrıcalıklı bir öneme sahiptir. Kitlenin mesajı en rahat algılayabilecek en iyi zamanı, başka deyişle boş zamanını yakalayabilmek, gerekirse bireyin sahip olduğu bu zaman dilimine göre farklı iletişim araçlarına başvurmayı gerektirir. Daha ötesi, bireyin boş zamanına göre iletişim ortamlarının düzenlenmesi gerekebilir. Burada kamuoyu oluşturma sürecinde "zamanlama" ile yakın ilgisi olacağı düşünülmesiyle, kamuoyu oluşturma sürecinde değerlendirilecek olan bir olanak olarak **boş zamandan** söz etmenin yararlı olacağı ileri sürülebilir.

Boş zaman Crandall tarafından "Herhangi bir güdüye kazandırılan gereksinimler için harcanan zaman dilimi" (Crandall 1980, :45) olarak tanımlanmıştır. Boş zama-

nin üniversiter iletişim ortamına uygun diğer bir genel tanımın ise; Bireyin zorunlu gereksinimlerini karşıladıktan sonra iş ve ders dışında zaman kalan ve toplum normlarıyla belirtilen etkinliklerde bulunabileceği dilimidir olduğu söylenebilir (Demiray 1987:8).

Kamuoyu oluşturma süreci içerisinde bireyin yukarıdaki tanımlara uygun düşecek boş zamanlarında algılama merkezlerini uyarmak "zamanlama" konusunun temel hedefi olmalıdır.

Kamuoyu oluşturma sürecinde "zamanlama" kısa ya da çok uzun süreli değil, konunun gerektirdiğine inanılan en yeterli süreyi kapsamalıdır. Her iki durumun tersi halinde, bu süreçten amaçlanan boşa çıkabilir. Bu açıdan kamuoyu oluşturma sürecinde zamanlama ile birlikte, kullanılması kaçınılmaz olarak düşünülmeli gereken bir diğer nokta da; bu süreç içerisinde kullanılacak araçlar ve bu araçların etkin kullanılabilmesi ortamlardır. Genel olarak bu araçlara iletişim ve kitle iletişim araçları adı verilmektedir.

Film (sinema), televizyon, radyo, video, basılı malzeme, gibi kitle iletişim, fotoğraf, sesteybi, tepegöz vb. iletişim araçları, kamuoyunun oluşturulma sürecinde zamanlamayla eşgüdümlü kullanımı gerektiren başlıca araçlardır. Hangi iletişim ortamında, hangi aracın, ne süreyle kullanılması gerektiği ise; kamuoyu oluşturma sürecinin temel sorunlarıdır.

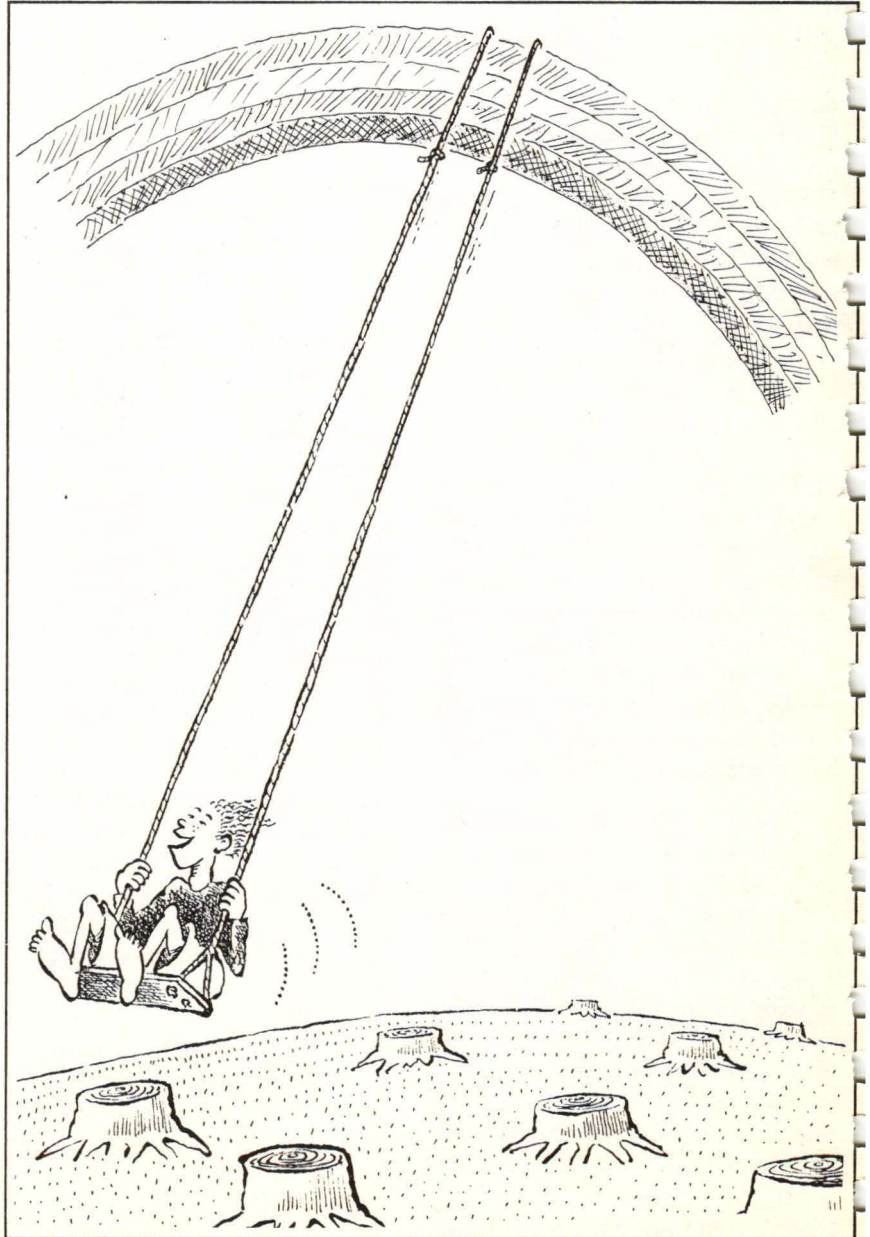
Kuşkusuz bu sorunlar, kitleye ulaştırılacak olan mesajın içeriği ile de yakından ilgilidir. Hangi mesajın hangi araç ile ne süreyle verilmesi gerektiği, aracın sahip olduğu nitelik ve özgün yapısının işlevselliğine bağlıdır.

Çok hızla ve giderek karmaşıklaşan yapısıyla gelişen iletişim teknolojisi karşısında, kamuoyu oluşturma çabaları ve kitleye ses-

lenebime olanakları farklılaşmaktadır. Görsel ve işitsel iletişim araçları, aracın özgün yönüyle farklı sürelerde, farklı etkilerde bulunmaktadır. Televizyonun, radyoya, radyonun basılı malzemelere, basılı malzemelerin ise diğer iletişim araçlarına göre farklılıklarından kaynaklanan yöntem, uygulama alanları ve kullanım politikaları bulunmaktadır.

Sualtı zenginlikleri ile bu ortamdaki doğal hayatı kamuya etkili biçimde sunmak istiyorsanız, bunu en iyi şekilde vermek için televizyonunu/videoyu, baş-

ka deyişle görüntüyü, görsel iletişim ortamını seçmekten başka şansınız yoktur. Kuşkusuz bu konuda basılı malzemede fotoğraflarla da verilebilir. Ancak zamanlamayı çok iyi yapmışsanız ve televizyonun ya da videonun özelliklerini yerinde, üstelik kitlenin en uygun zamanında kullanmışsanız yüksek maliyete karşın en yüksek düzeyde etkiyi elde etmiş olursunuz. Aynı konuda bir başka etkili yöntem ve iletişim ortamı olarak, mesajı çok iyi kodlanmış 15-20 dk'lık bir doğa belgeseli (çok yakın ilişkide bulunup gösterilerin denetlen-

mesi koşuluyla) sinema salonlarında asıl filmin başlamasını bekleyen yüzlerce izleyiciye, hem de en boş anında, izlettirebilirsiniz.

Kuşkusuz zamanlaması çok iyi yapıldığında ve direkt olarak ilgili kişilere ulaştırılma olanağı olması durumunda, iyi kalitedeki kâğıda basılmış metin ve fotoğraflarla düzenlenmiş basılı malzemeler de amacı belirlenmiş kamuoyu sürecinde etkin işlev sahibi olabilir.

Hele günümüzde ve özellikle ülkemizde çığ gibi yayılan, Ünsal Oskay'ın deyimiyle "rakı masası ve pijamayla yakalandığımız" video aracına bireyin hükmedici yapısını düşününüz. Kim kiralağığı video kasetin önünde ya da sonunda bir 5-6 dk'lık (5-10 dk'lık) doğa belgeseli, doğa hayatla ilgili bir yapıyı, doğa koruma programını izlemez? Böylelikle hem ülkemize salt eğlence aracı şeklinde girmiş olan videonun, yeni ve etkin bir kitle iletişim aracı olarak, eğitim amaçlı kullanımıyla kamuoyu oluşturma sürecinde işlevsel görev üstlenmesi gerçekleşmiş olacak, hem de çağımızın önemli bir sorununun çözümünde yardımcı olması sağlanmış olacaktır (Ullutak 1988 :8).

Kamuoyu oluşturma sürecinde dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri de, kamuoyunun oluşturulması istenen ilgili toplum kesiminin, iletişim birimi terimleriyle "hedef kitlenin", belirlenmesi konusudur. En uygun zamanlamayla kullanılan etkin iletişim aracının ulaştığı kitle, eğer amaçlanan farklıysa, oluşturulmak istenen kamuoyu sürecinin başarıya ulaşması çok zordur.

Bir iletişim süreci olan, her türlü kamuoyu oluşturma etkinliğinde, mesajın ulaşması istenen kitlenin çok net belirlenmesi bir zorunluluktur. Üstelik bu etkinlik, bir de tecimsel kayguyu gütmeyen, toplumda bir bilinç, görüş

oluşturmayı amaçlayan doğal hayatı koruma türünden bir etkinlik ise, hedef kitlenin belirlenmesi oldukça özen gösterilmesi bir durumu içerir. Düzenlenecek, konferans, seminer, toplantı, balo, festival, sergi, fuarlar, açıkoturum, panel ve sempozyumlarda hedef kitle ve katılımcıların seçimi oldukça önemlidir. Doğal hayatı koruma konusundaki düşünceleri henüz kodlanmamış, bu konuda belli bir bilinç düzeyine ulaşmamış bireyleri belirli bir düzeye getirebilmek için seçilen etkinlik yöntemi ve ulaşılan araç ile uyumlu hale getirmek önemli olduğu kadar da zor bir iştir. Ancak zor olduğu kadar da ayrıcalıklı bir çalışmaya ve özeni gerektirmektedir.

Kuşkusuz tüm bu sözü edilenlerle birlikte doğal hayatı koruma konusunda kamuoyu oluşturma sürecinde iletilecek olan mesajın, net olarak tanımlanmış, kodlanmış bir biçimde, iletişim araç ve ortamlarında yer alması zorunluluğu vardır. Mesajın net anlaşılır, şüpheye yer bırakmayacak bir şekilde kitleye ulaşması gerekmektedir. Burada iki türlü mesaj konu edilmektedir. Birincisi o anda sunulan konunun içeriği ile ilgili olan birincil mesaj, diğeri ise daha genel kapsamda doğal hayatı koruma bilinci oluşturacak, bireyin bu yöndeki düşüncelerinin belli bir düzeye ulaşmasına yardımcı olacak mesajdır. Her iki mesajın net olması halinde kodaçıcı konumundaki birey, algılamasıyla, iletişim sürecini hedefleyen mesajı kodlayan konumundaki kaynak doğrultusunda tanımlayabilsin. Aksi durumda mesajın yanlış algılanması meydana gelir, arkasından yanlış yorum gelir ya da mesajın tekrar tekrar kodlanmasıyla zaman, emek kaybı ve daha önemlisi gerçekleşmesi istenen kamuoyu oluşturma sürecinde gecikmeler olur.

Üniversitelerin doğal hayatı koruma konusunda, kamuoyu oluşturma etkinlikleri sürecinde

ellerinde üç temel olanak vardır. Bunlardan birincisi; 2547 sayılı yükseköğretim yasasında yer alan ve üniversite toplumsal iletişim ortamının boş zamanları değerlendirme merkezi kanalıyla yönlendirilmesi öngörülmektedir. İkincisi; üniversite bünyesinde ve senato kararıyla kuruluşu gerçekleştirilip uygulamaya geçirilen kulüp ya da merkez kuruluşlarıdır. Bu kuruluşlardan biri de Doğa Kulübü ya da Doğa Koruma Merkezleridir. Bir üçüncü olanak ise; kitle iletişim araçlarını (film, video, ses bandı vb.), bu etkinlik sürecinde işlevsel kılmaktır.

Her üç olanağı da devingen üniversite toplumsal iletişim ortamında, boş zamanları değerlendirme kavram ve etkinlik süreci kapsamında devreye sokmak olanaklıdır. Böylelikle kamuoyu oluşturma sürecinde, bugünün üniversite gençliğinin en büyük sorunlarından biri olan boş zamanların değerlendirilmesine de hem bir çözüm yolu bulunmuş, hem de doğal hayatı koruma çalışmalarında üniversiteler işlevsel kılınmış olacaktır.

Kuşku yoktur ki, böylesi bir süreç, sistem yaklaşımına dayandırılarak belirlenen yöntem, politika ve stratejiler ışığında sürdürülmelidir. Dolayısıyla üniversiter anlayış içerisinde üniversite kuruluşları aracılığıyla ivme kazanacak olan "Doğal Hayatı Koruma" etkinlikleri bilimsel ilke ve ölçülere bağlı olarak sağlam temellere oturtulacaktır.

Anadolu Üniversitesi Doğa Kulübünün, kuruluş aşamasından beri uygulamaya çalıştığı temel bir amacı vardır. Bu amaç; üyelerinin doğa sevgisini ve korumacılığını ancak ve ancak "doğayı yaşayarak-anlayarak", "doğa ile birlikte yaşamayı" öğrenip, benimseyerek gerçekleştirebileceğidir. Bu anlamda Doğa Kulübü üç temel birim üzerinde oluşturulmuştur. Doğa Kulübü;

- 1-Doğa Araştırmaları Birimi
- 2-Doğa Sporları Birimi
- 3-Doğa Belgeleme Birimi

1. Doğa Araştırmaları Birimi: Doğal hayatın daha iyi anlaşılması, dengelerin ve özelliklerinin ortaya çıkarılması ve üyelerinin daha bilinçli olarak doğaya yaklaşması için kurulan bir bölüm, Anadolu Üniversitesi'nin konu ile ilgili diğer kurumları ile de (Örneğin: Fen-Edebiyat Fakültesi, Tıbbi Bitkiler Araştırma Enstitüsü gibi) ilişki içindedir.

2. Doğa Sporları Birimi: Doğayı, doğanın kendi özellikleri ve şartları içinde yaşamayı sağlayacak çeşitli etkinlikleri (örneğin: dağcılık, mağaracılık, kamp, doğa yürüyüşleri vb. gibi) gerçekleştirmek için kurulan bu birim, özellikle üyelerinin doğa ile daha yakın ilişkiye geçmesini ve bu anlamda da doğanın zenginliklerini anlaması, algılaması, yaşamasını amaçlamaktadır.

3. Doğa Belgeleme Birimi: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nin teknik ve insan gücü olanaklarını kullanarak, hem Doğa Kulübü üyelerinin hem de konu ile ilgili-İlgisiz dış çevrenin "doğal hayatı" daha iyi tanımlamaları ve bu konuda bilgi sahibi olmaları için kurulan bu birim, özellikle yaptığı ve yapmayı planladığı çeşitli film ve televizyon programları ile daha geniş kitlelerin bu konuya dikkatlerini çekmeyi ve doğal güzellikleri tanıtmayı bu güzelliklerin korunması konusunda kitleyi bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Hızlı teknolojik gelişme ve buna bağlı olarak hızlı kentleşme artık Türk insanını, kentlisinden kırsal alanda yaşayanına kadar doğanın korunması gerektiği bilincine ulaştırmaktadır. Ancak bu bilincin kulaktan dolma yöntemlerle, bilimsellikten uzak ve bir uzman yönlendiriminden yoksun

olarak oluşmasının ise doğal hayatı koruma çabalarının geleceği için ne denli sakıncalı ve hatta tehlikeli olduğu da açıktır. Bu bilincin zaman denetimi, gözetimi ve yönlendirimi altında oluşması; bu yönlendirmenin sağlam politika ve stratejilere dayalı uzun ve kısa dönemli yapılması; ileriye yönelik bu yönlendirmelerin ilke ve temellerinin hemen her türlü iletişim olanağı işe koşularak kitleye yaygın tanıtım ve propaganda çalışmalarından öte doğal hayatı korumaya yönelik bir "kamuoyu" niteliğine kavuşturulup, harekete geçirilmesi kaçınılmaz bir gereklilik halini almaktadır.

Günümüzde Türk toplumsal yapısında varolan bir yığın sorun karşısında bu kurumların görevinin ne denli ağır olduğu ise açıktır. Ancak ne var ki, bu ağır görevler karşısında üniversitemiz sorunlarımıza karşı kayıtsız kalmakla kendilerini sorumlu tutmuşlardır. Kuşku yoktur ki, bu kurumların içerisinde de herbirinin bu sorumluluğu duyabilme, sorunların üzerine gidebilme ve çözüm arayışları çabası içerisinde bulunabilme derecesi; güçleri, teknik, ekonomik, öncelik tanıma ve hatta beyin gücü olarak farklıdır. Ancak en azından bu kurumlar, konuyla ilgili olarak toplumu doğal hayatı koruma etkinlikleri açısından, kamuoyu oluşturma özgün nitelikleri gereği henüz tam işlenememiş hammadde niteliğindedirler.

Kitle iletişim araçlarının özgün nitelikleri günlük yaşama geçirilerek, üniversiteler doğal hayatı koruma etkinliklerinde, çok önemli bir öge olan kamuoyu yaratmada etkin olabilirler.

SONUÇ

"Ne insansız yaşanır, ne de çevresiz." Derdimizi, sevincimizi paylaştığımız insanla, gölgesinde dindiğimiz ağaç, sıkıldığımız günlerde dolaştığımız deniz kıyısı aynı şey.

Çocuklarımızla bir kır yama-cından aşağı elele koşturmak. Bir deniz kıyısında kumlara basa basa yürümek... Bir çeşme başında kana kana su içmek... Büyük bir kentin ortasında tertemiz havayla ciğerlerimizi doldurmak... Kuşların masmavi gökyüzünde uçuşu gibi yemyeşil bir kentin ortasında çoluk çocuk ağaçtan ağaca çiçekten çiçeğe koşmak... Böylesine yaşamak, sağlıklı, insanca, özgürce... Havayı, suyu, toprağı, denizi tüm insanlarımızla, çoluk çocuk birlikte, paylaşmak... Tüm kötülükleri çiçeklerle örtülmüş güzel bir dünyayı çocuklarımıza bırakabilmek... Yaşamak bu...

Oysa kentlerimizde yaşamayı erteliyoruz hep. Uzak kırlara, uzak denizlere erteleniyor yaşamak... Yaşama özgürlüğümüz dört duvar arasına, beton kulelerde..." (Ergin 1987:17).

Bir Haliç'i kurtarmaya uğraşırken körfezlerimizde Haliç'ler çoğalıyor. Ankara'yı temiz havaya kavuşturulm derken, başka kentlerimiz de yavaş yavaş Ankara oluyor.

Dev beton binaların, cadelere sığmayan taşıtların, kentlere sığmayan kalabalığın, büyük gürültülerin, bitmeyen karmaşık işlerin içinde durmadan koşturan günümüzün yorgun insanı artık doğasız dinlenemiyor.

Endüstrileşme yarışına giren ülkeler çevreyi yok etme yarışını da sürdürüyorlar. Büyük kentlerimizde devleşen demir ve beton yığınları tüm açlığı ile yeşilin üzerine yürüyor. Yeşil tükeniyor.

İnsanlık için uzay yarışına girip uzayı keşfedelim derken, sakın dünyada sahip olduklarımızı da kaybetmeyelim?

Su biter mi? Tarih kuruyan ırmaqları yazmadı mı?

Hava biter mi? Kış günleri Ankara'da bitmiyor mu?

Deniz biter mi? Haliç'te, İzmit'te tükenmekte olan nedir?

Orman biter mi? Geçmişte Ankara ormanlık değil miydi?

Orta Asya'yı almadılar, biz yitirdik. Göç etmek zorunda kaldık. Şimdi Anadolu'dan nereye gidebiliriz? (*Çankaya* 1987 :35).

Anayasamızın 12 ve 56. maddeleri bakın ne diyor?

ANAYASA - MADDE -12: "Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma ve ailesine, diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder."

ANAYASA MADDE-56: "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir."

İnsanın doğaya gereksinimini böylesi açık bir ifadeyle anayasal hak olarak hukukunda yer veren toplumun üyeleri olarak bu hakkımızın korunmasında bizlere düşen görevleri yerine getirmek için kamuoyunu aydınlatmamız, genç kuşakları bilinçlendirmemiz gerekmez mi?

Yapılan istatistiklere bakıldığında Türkiye'deki orman yangınlarının %1'inin yıldırımlardan ve %99'unun ise insanlar tarafından çıkarıldığı görülmektedir. Diğer yandan, istatistiki değerlendirmelere göre, çok çeşitli nimetlerinden yararlandığımız ormanlarımızı tehdit eden orman yangınlarının %25'inin, dikkatsizlikten, %34'ünün ihmâl ve tedbirsizlikten ve %40'ının da kasten çıkarıldığı anlaşılmaktadır.

Şu halde, orman yangınlarının %99'u insanlar tarafından çıkarıldığına göre, çevre korumada halkımızın bilinçsiz eylemlerine karşı ne yapmamız gerekiyor? İş başındaki aydın ve yöneticinin başlıca görevi, ormancılığın gelişimi çevre korumanın önemi ile ilgili olarak kamuyu aydınlatmak üzere belirli çalışmalar yapmaktadır. Ülkenin gelişimi için yapılan her ça-

lışma, dolayısıyla halkın yararı ile ilgilidir ve bunları gerçekleştirmek lütuf değil, doğal bir görevdir. Ama bu doğal görevin yerine getirilmesini, gereksiz bir tevazuyla halktan gizlemek yanlış bir tutumdur. Eğer halk bu çalışmalarını bilmiyor ya da önemsiz görüyor ya da eskiden kalma "cibali mübâha" fikrine hâlâ inanıyorsa, bunun böyle olmadığını öğretilmesi gerekir. Ayrıca, destek ve güveni kazanan bilinçli bir kitleye herşey yaptırabilir. Kısacası, halkla ilişkide kamuoyu oluşturmaya biraz daha fazla önem vermemiz gerekiyor.

Kamuoyu oluşturma, ileri ülke hükümetlerinin bu konuya her geçen gün daha büyük ağırlık vermelerine yol açmıştır. Az gelişmiş ülkelerde ise konunun önemi yeni yeni anlaşılmaktadır. Aslı aranırsa bu konu, ülkelerin sosyal ve ekonomik yapıları ile sıkı bir bağıntısı vardır. Ekonomik yapıları güçlü ülkelerde eğitim ve kültür düzeyi yüksek olmakta, buna paralel olarak yönetim kamuoyu çabaları yoğunlaşmakta, az gelişmiş ülkelerde ise ekonomik yapı yanında eğitim ve kültür oluşumu da zayıf olduğu için yönetimin halkla olumlu ve sağlam ilişkiler kurmaya fırsat bulamadığı görülmektedir (*İnanç* 1987:15).

Kamuoyu oluşturma işi aslında hiç de o kadar zor bir iş değildir. Düzenli, zamanlaması iyi yapılmış, etkin iletişim araçları devreye sokma, gerekli bütçe ve uyumlu bir ekip ile harmonik bir yapı içerisinde gerçekleştirilecek bir süreçtir. Bu konuda ayrılacak bütçe ile harcanılanın gerçek değeri üzerinde toplumsal bir yarar getireceğine de kesin gözüyle bakılmalıdır.

Toplumun, doğal hayatı koruma konusu ile aydınlatılması konusuna, uzun süreli bir yatırım olarak bakılmalı, kısa sürede sonuç alınmayışı ilgili ve sorumluları mücadeleden alıkoyulmalı, bu

konuda ayrılan bütçe her defasından katlanarak arttırılmalıdır.

Sonuç olarak, çevresi ne olursa olsun, doğal hayatı koruma uğraşlarının bütünlük ve harmonik bir yapı içerisinde yürütülmesi, ilgili birim, kurum ve kuruluşların bu uğraşlar dizisini içeren süreçte, sistem yaklaşımının baz alınıp, etkileşim ortamının yaratılmasıyla sağlıklı ve tutarlı çözüm önerilerinin, bu ortamdan çıkarsanmasını gerçekleştirmede, üniversiteleri, yönlendirici görevini işlevsel kılmaya, üniversitelerin kamuoyu oluşturmadaki gücünün gözardı edilmemesini, bu konuda her türden çevreci yetkililerin üniversitelerle uyumlu iletişim ortamına girerek, ortak projeler, kamuoyu oluşturma programları üretmeleri, toplumsal yapımıza uygun projeler geliştirmeleri istenmelidir. Kısaca üniversiteleri, özellikle kamuoyu oluşturma çalışmalarına zorlamalı, onların varlık nedenlerinden yararlanılmalıdır. Gerek bu projelerde, gerekse üniversite ortamında yer alan iletişim ortamlarında kamuoyu oluşturmada aşağıdaki konuların yoğunlukla ve ivedilikle işlenmesinde yarar vardır.

- Çevreden topluca yararlanmaya karşı, onu bireysel koruma çabaları, kısaca; çevreyi koruma bilincinin tüm topluma yayılamamış olması da önemli bir "çevre kirleticisi" sayılmalıdır.

- İvedi olarak, özenle hazırlanmış çevre eğitimi programlarına ve eğitim araçlarına ihtiyaç vardır. Bu programlar, genelde tüm kamuoyuna, özeldir öğrencilere, çiftçilere, balıkçılara, endüstri kuruluşları personeline vb. yönelik olmalıdır. Programlar, çok sayıda insanın çevresine göz kulak olmasını sağlayacak bir "çevre ahlakı" oluşturarak, doğal dengenin korunmasını amaçlamalıdır.

- Çevre eğitimi, okulların dört duvarı arasına sıkıştırılmamalıdır. Okulları da kapsayacak biçimde,

yaygın bir kitle eğitimi şeklinde olmalıdır. Çeşitli yaş grupları birlikte eğitilmelidir. İnsanların kafasına, yaşadıkları bu çevreyi kendilerinden sonra da kullanacaklarını varolduğu bilinci bir anlamda kazandırılmalıdır. "Doğa bekçiyle değil, sevgiyle korunur." ilkesi bilinçlerde de yeşertilmelidir.

● Dünya egemenliği gibi çağdışı düşünceler uğruna, doğal çevreyi yok etmeye kalkışabilecek anlayışların silinmesi, nükleer denemelerin yasaklanması ve köklü bir barış ortamının sağlanması gibi çabalar, çevre eğitimi ile içiçe olmak zorundadır.

● Hızlı nüfus artışı, doğal kaynakların hızlı ve sağlıklı tüketimi sorununda birlikte getirmiştir. Bu bakımdan çevre eğitimi programları, etkili bir aile planlaması eğitimini de kapsamalıdır.

● Tarımla uğraşanlara genel çevre eğitimi verilirken, bilinçli gübre ve tarımsal ilaç kullanımı, doğru ekim, dikim, sulama yöntemleri de öğretilmelidir.

● Ülkemizde, okullarda tarımla uğraşanlara genel çevre eğitimi vermeye yönelik dersler, canlıların anatomi ve fizyolojilerini ezberletmekten öteye geçmiyor. Öğrencilere, canlı türlerinin doğal dengedeki rolleri ve önemleri kavratılmıyor. Uygulamadan uzak, teorik bilgilerle yetinen, dört duvar arasına sıkışmış bir çevre eğitiminin, başarıya ulaşamayacağı açık seçik ortadadır.

● Doğal dengenin insanlık için önemi kitlelere gerçekten anlatılabilirse, doğadan toplu yararlanma, doğayı toplu koruma bilinci yaygınlaştırılabilirse, iyiyi-güzeli bilinçli koruma duygusu daha da pekiştirebilirse, çevre sorunlarını yokedebilir (Acun 1987:17-18).

● Özgür ve bağımsız ülkemizde yanılığsız, mutlu yaşayalım. Ellerimizi, yüreklerimizi birleştirerek. Kendimiz için istediğimizi,

başkası için de isteyelim.

● Okularımızda bilim öğrenirken çocuklar, gençler sevgiyi, dayanışmayı, özveriyi de öğrensinler. "Atatürk Türkiyesi"ni tanıtsınlar dünyaya, Hedefimiz dağınık, güçsüz, yıkık bir Türkiye değil; bayındır, güçlü, yapımlı, aydınlık bir Türkiye; sorunları çözümlenmiş bir Türkiye. Havasıyla, ormanıya, deniziyle, uygar görünümüyle turistlerin özlemle koştuğu bir cennet, bir sıcaklık kucak olsun ülkemiz.

● Konferanslarla, filmlerle, televizyon ve radyo aracılığı ile, çeşitli yayımlarıyla insanların gönlüne seslenelim, gönlüne seslenelim. Anlatalım güzellikleri de çirkinlikleri de. Küçümsemeyelim bu çalışmalarını. Yarışmalarla, izlencelerle artıralım bu ilgiyi. Bu çevrenin insanı olduğunu, çevreden bir parça olduğunu onu bütünlediğini öğrensin insanımız. Çevresini korumakla yükümlü sayсын kendini. Bunun özsaygıyla ilişkisini anlatsın.

● Dağımızı küstürmeyelim kendimize, ağacımızı, suyumuzu, gümüzü, küstürmeyelim kuşlarımızı, balıklarımızı, geyiklerimizi. Otumuz ocağımız, taşımız toprağımız, yolumuz yolağımız küsmesin bize. Biraz daha aydınlık, biraz daha sevgi ve umut gelecek günlerle. Bereket çeşmeleri, hiç, ama hiç kurumasın (Ergin 1987:17).

● Tüm bunları üniversiteli aydın gencimizden başlayarak, onun büyüğüne küçüğüne ulaşarak, onları eğlendirerek eğitirken, kafalarına vururcasına, beyinlerine enjekte ederek değil, oynarken, gülerken, eğlenirken, can sıkıntısını atarken, uygun bir zamanlama ve kararlı bir planlamayla, bilim yuvalarımızın öncülüğünde yapalım. Kahvehane köşelerinden, sokak kavgalarından gençleri doğaya çekerek kurtaralım.

Çalışmamızı çok bilinen Çin şirinde denildiği gibi bitirelim:

"Bir yıl sonrayı düşünüyorsan, tohum ek;

Ağaç dik, on yıl sonrasıya tasarladığın;

Ama düşünüyorsan yüz yıl ötesini,

Halkı eğit o zaman."

KAYNAKLAR

JANNE, Henry, (1973). **Üniversite ve Çağdaş Toplumun İhtiyaçları**, (Çev: Bedri KARAFAKİOĞLU), Uluslararası Üniversiteler Birliği Yayını, Yay. No: 10.

ERGİN, Işıl, (1987). "Bir Yeşil Yaprak, Bir Mavi Damla, Bir Tutam Ak Bulut" **Çevre ve İnsan**, Yıl: 1, Sayı: 2.

ÇANKAYA, Mustafa, (1987). "Çevrem Güzel Türkiyem" **Çevre Koruma**, Sayı: 4.

ULUTAK, Nazmi, (1988). "Video Üzerine Düşünceler" **Çağdaş Bir Eğitim ve İletişim Aracı VİDEO Araştırma-Uygulama**, (Editör: Cengiz TEKİN), Anadolu Üniversitesi Eğitim Teknolojisi ve Yaygın Eğitim Vakfı Eğitim Araştırma ve Bilimsel Yayınlar Dizisi No: 004, Eskişehir, Mayıs.

CRANDALL, Rick, (1980). "'Motivations For Leisure" **Journal of Leisure Research**, Volume: 12, No: 1.

İNANÇ., Selçuk,(1987). "Propaganda Üzerine" **Orman Mühendisleri Odası**. Ekim, Yıl 14, Sayı: 10.

ACUN, Süleyman, (1987) "Doğa Bekçiyle Değil Sevgiyle Korunur" **Çevre ve İnsan**, Yıl: 1, Sayı: 2.

DEMİRAY, Uğur, (1987). **Açıköğretim Fakültesi Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Eğilimleri**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 252, Eskişehir.